

Το Τέλος της Φθηνής Κίνας

από τον Economist, 9 Μαρτίου 2012

Ταξιδέψτε με πλοίο από το Χονγκ Κονγκ στην Shenzhen, σε μια από τις περιοχές που καθιστά την Κίνα το εργαστήριο του κόσμου, και μια τεράστια διαφημιστική πινακίδα σας καλωσορίζει: "Ο χρόνος είναι χρήμα, η αποδοτικότητα είναι ζωή».

Η Κίνα είναι η μεγαλύτερη κατασκευαστική δύναμη στον κόσμο. Η παραγωγή της σε τηλεοράσεις, "έξυπνα" κινητά τηλέφωνα (smartphones), χαλύβδινους σωλήνες και άλλα πράγματα που μπορείτε να ρίξετε στα πόδια σας ξεπέρασε την αντίστοιχη παραγωγή των ΗΠΑ το 2010. Η Κίνα σήμερα αντιπροσωπεύει το ένα πέμπτο της παγκόσμιας παραγωγής. Τα εργοστάσιά της παράγουν τόσα πολλά και τόσο φθηνά, που έχουν συμβάλλει καθοριστικά στο να συγκρατηθεί ο πληθωρισμός σε πολλούς από τους εμπορικούς εταίρους της. Αλλά η εποχή της φθηνής Κίνας μπορεί να πλησιάζει στο τέλος της.

Το κόστος της ανεβαίνει ταχύτατα, αρχής γενομένης από τις παράκτιες επαρχίες, όπου ιστορικά είναι συγκεντρωμένα τα περισσότερα εργοστάσιά της (βλέπε χάρτη). Οι αυξήσεις των τιμών της γης, οι περιβαλλοντικοί κανονισμοί και οι κανονισμοί ασφαλείας, καθώς και οι φόροι συμβάλλουν σε αυτό. Ο σημαντικότερος παράγοντας, όμως, είναι το κόστος εργασίας.

Στις 5 Μαρτίου η Standard Chartered, μια επενδυτική τράπεζα, κυκλοφόρησε μια έρευνα πάνω σε περισσότερους από 200 κατασκευαστές με έδρα το Χονγκ Κονγκ, οι οποίοι λειτουργούν στο Δέλτα του ποταμού Περγ. Η έρευνα διαπίστωσε ότι οι μισθοί

έχουν ήδη αυξηθεί κατά 10% φέτος. Η Foxconn, μια ταϊβανέζικη υπεργολάβος-κατασκευαστής που κάνει τα iPad της Apple (και πολλά άλλα) στην Shenzhen, ανέβασε τους μισθούς από 16-25% τον περασμένο μήνα.

«Δεν είναι φθηνή όπως ήταν παλιά», θρηνεί ο Dale Weathington της Kolcraft, μιας αμερικανικής εταιρείας που χρησιμοποιεί κατασκευαστές-υπεργολάβους, για την κατασκευή καροτσιών στη νότια Κίνα. Το κόστος εργασίας έχει αυξηθεί κατακόρυφα, κατά 20% ετησίως για τα τελευταία τέσσερα χρόνια, γκρινιάζει. Παράκτιες επαρχίες της Κίνας χάνουν τη δύναμή τους να απορροφούν εργαζόμενους που μεταναστεύουν από την ενδοχώρα. Οι μετακινούμενοι εργαζόμενοι συχνά επιστρέφουν στα χωριά τους κατά τη διάρκεια των διακοπών για το κινεζικό νέο έτος. Τα προηγούμενα χρόνια, το 95% του προσωπικού του κ. Weathington επέστρεφε στη δουλειά. Εφέτος, επέστρεψε μόνο το 85%.

Η εμπειρία της Kolcraft είναι χαρακτηριστική. Όταν το Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο στη Σαγκάη ρώτησε τα μέλη του πρόσφατα για τις μεγαλύτερες προκλήσεις τους, το 91% ανέφερε "η αύξηση του κόστους". Η διαφθορά και η πειρατεία ήταν πολύ πίσω. Το κόστος εργασίας (συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων) στην Guangdong αυξήθηκε κατά 12% ετησίως, σε όρους δολαρίου, στην περίοδο 2002 - 2009. Στη Σαγκάη, 14% το χρόνο. Η Roland Berger, μια εταιρεία συμβούλων, εκτιμά ότι το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μόλις 8% στις Φιλιππίνες και 1% στο Μεξικό.

Ο Joerg Wuttke, ένας βετεράνος βιομήχανος του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Ε.Ε. στην Κίνα, προβλέπει ότι το κόστος κατασκευής στην Κίνα θα μπορούσε να διπλασιαστεί ή και να τριπλασιαστεί ακόμα μέχρι το 2020. Η AlixPartners, μια εταιρεία συμβούλων, κάνει την εξής ενδιαφέρουσα προβολή: εάν το νόμισμα της Κίνας και τα έξοδα μεταφορά επρόκειτο να αυξάνονται κατά 5% ετησίως και οι μισθοί επρόκειτο να αυξάνονται κατά 30% ετησίως, μέχρι το 2015 θα είναι εξίσου φθηνό η κατασκευή να γίνεται στη Βόρειο Αμερική και τα προϊόντα να φορτώνονται για την Κίνα. (βλ. διάγραμμα). Στην πραγματικότητα, η σύγκλιση θα είναι πιθανώς πιο αργή. Αλλά η τάση είναι σαφής.

Εάν η φθηνή Κίνα ξεθωριάζει, τότε τι θα την αντικαταστήσει; Θα μετακινηθούν τα εργοστάσια προς φτωχότερες χώρες με φθηνότερο εργατικό δυναμικό; Αυτή είναι η συμβατική άποψη, αλλά είναι λάθος.

Πλεονέκτημα Κίνα

Ο Brian Noll της PPC, που παράγει συνδέσμους για τηλεοράσεις, λέει ότι η εταιρεία του εξέτασε σοβαρά να μετακινήσει τις δραστηριότητές της στο Βιετνάμ. Το κόστος εργασίας ήταν χαμηλότερο, αλλά στο Βιετνάμ δεν υπήρχαν αξιόπιστοι προμηθευτές υπηρεσιών όπως επινικέλωση, θερμική επεξεργασία και ειδική σφράγιση. Στο τέλος, η PPC αποφάσισε να μην φύγει από την Κίνα. Αντ' αυτού, αυτοματοποιεί περισσότερο την παραγωγική της διαδικασία στο εργοστάσιό της κοντά στη Σαγκάη, αντικαθιστώντας κάποιους (αλλά όχι όλους) τους εργαζόμενους με μηχανές.

Το κόστος εργασίας είναι συχνά 30% χαμηλότερο σε χώρες εκτός της Κίνας, λέει ο John Rice, αντιπρόεδρος της GE, αλλά αυτό συνήθως υπερκαλύπτεται από άλλα

προβλήματα, κυρίως την έλλειψη μιας αξιόπιστης εφοδιαστικής αλυσίδας. Η GE είχε ανοίξει ένα νέο εργοστάσιο στο Βιετνάμ για να παράγει ανεμογεννήτριες, αλλά ο κ. Rice επιμένει ότι το ταλέντο ήταν το δέλεαρ και όχι το φθηνό εργατικό δυναμικό. Χάρη σε ένα μεγάλο ναυπηγείο της κυβέρνησης που βρισκόταν κοντά, το εργοστάσιο του ήταν σε θέση να προσλάβει παγκόσμιας κλάσης συγκολλητές. Εκτός από τις επιχειρήσεις παραγωγής σχετικά απλών προϊόντων, "το πλεονέκτημα θα είναι η ύπαρξη εξειδικευμένης εργασίας και όχι το κόστος,» λέει.

Ο Sunil Gidumal, ένας επιχειρηματίας με βάση το Χονγκ Κονγκ, παράγει τσίγκινα κουτιά για μπισκότα για τους Harrods, τους Marks & Spencer και άλλες επιχειρήσεις λιανικής στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Οι μισθοί, που αποτελούν το ένα τρίτο του κόστους του, έχουν διπλασιαστεί τα τελευταία τέσσερα χρόνια στα εργοστάσια του στην Γκουανγκντόνγκ. Οι εργαζόμενοι στη Σρι Λάνκα είναι 35-40% φθηνότεροι, λέει, αλλά τους βρίσκει λιγότερο αποτελεσματικούς. Έτσι κρατά ένα μικρότερο εργοστάσιο στην Κίνα για να εξυπηρετεί τις ΗΠΑ και την εγχώρια αγορά της Κίνας. Μόνο τα κουτιά που προορίζονται για την Ευρώπη παράγονται στη Σρι Λάνκα, δεδομένου ότι το κόστος μεταφοράς είναι χαμηλότερο από ό, τι από την Κίνα.

Ο Louis Kuijs του Fung Global Institute, ενός think-tank, παρατηρεί ότι κάποιες χαμηλής τεχνολογίας βιομηχανίες εντάσεως εργασίας, όπως η παραγωγή T-shirts και φθηνών αθλητικών παπουτσιών έχουν ήδη φύγει από την Κίνα. Και κάποιες επιχειρήσεις εφαρμόζουν μία στρατηγική "Κίνα + 1", ανοίγοντας μόνο ένα εργοστάσιο σε άλλη χώρα για να δοκιμάσουν τα νερά και να έχουν ένα back-up.

Η παράκτια Κίνα έχει σημαντικά πλεονεκτήματα, παρά την άνοδο του κόστους. Πρώτον, είναι κοντά στην ακμάζουσα κινεζική αγορά. Αυτό είναι ένα τεράστιο πλεονέκτημα. Καμία άλλη χώρα δεν έχει τόσους πολλούς νέους καταναλωτές με υψηλή αγοραστική δύναμη.

Δεύτερον, τα ημερομίσθια στην Κίνα μπορεί να αυξάνονται με ταχείς ρυθμούς, αλλά το ίδιο συμβαίνει και με την κινεζική παραγωγικότητα. Οι ακριβείς αριθμοί αμφισβητούνται, αλλά η τάση όχι. Οι Κινέζοι εργαζόμενοι πληρώνονται περισσότερο επειδή παράγουν περισσότερο.

Τρίτον, η Κίνα είναι τεράστια. Το εργατικό της δυναμικό είναι μεγάλο και αρκετά ευέλικτο, ώστε να εξυπηρετεί εποχιακές βιομηχανίες που κάνουν χριστουγεννιάτικα φώτα ή τα παιχνίδια, λέει ο Ivo Naumann της AlixPartners. Προκειμένου να ανταποκριθεί στην αιφνίδια αύξηση της ζήτησης, ένα κινεζικό εργοστάσιο που κατασκευάζει το iPhone, κατάφερε, σύμφωνα με τους New York Times, να ξεσηκώσει 8.000 εργαζομένους από τους κοιτώνες τους και τους βάλει στη γραμμή συναρμολόγησης τα μεσάνυχτα. Όχι την επόμενη μέρα. Τα μεσάνυχτα. Πουθενά αλλού δεν είναι εφικτά τέτοια κατορθώματα.

Τέταρτον, η εφοδιαστική αλυσίδα της Κίνας είναι αποτελεσματική και ευέλικτη. Ο καθηγητής Zheng Yusheng της Μεταπτυχιακής Σχολής Διοίκησης Επιχειρήσεων του

Cheung Kong υποστηρίζει ότι ο σωστός τρόπος για τη μέτρηση της ανταγωνιστικότητας της παραγωγής δεν είναι με τη σύγκριση του κόστους εργασίας, αλλά με τη σύγκριση ολόκληρης της αλυσίδας εφοδιασμού. Ακόμη και αν το κόστος εργασίας άλλων χωρών της Ασίας είναι το ένα τέταρτο εκείνου της Κίνας για ένα συγκεκριμένο προϊόν, η αναξιπιστία ή η έλλειψη πολλών εξαρτημάτων μπορεί να καταστήσει την παραγωγή σε αυτές τις χώρες αντισυμβατική.

Ο Dwight Nordstrom της Pacific Resources International, μια εταιρείας συμβούλων παραγωγής, υπολογίζει ότι η εφοδιαστική αλυσίδα της Κίνας για τους κατασκευαστές ηλεκτρονικών ειδών είναι τόσο καλή, που θα της δίνει σημαντικά πλεονεκτήματα για τουλάχιστον δέκα έως 20 χρόνια. Αυτό το ίδιο πλεονέκτημα ισχύει και για χαμηλής τεχνολογίας βιομηχανίες επίσης. Ο Paul Stocker της Topline, που εξάγει παπούτσια που παράγονται από δεκάδες υπεργολάβους στην παράκτια Κίνα, λέει ότι δεν υπάρχει εύκολη εναλλακτική λύση για την Κίνα.

Είναι της μόδας να προβλέπει κανείς ότι εργοστάσια στην Κινεζική ενδοχώρα θα αντικαταστήσουν και θα συμπληρώσουν την παράκτια παραγωγή. Τα επίσημα στοιχεία για τις άμεσες ξένες επενδύσεις στηρίζουν αυτή την άποψη. Κάποιες επαρχίες στην ενδοχώρα, όπως η Chongqing, προσελκύουν πλέον σχεδόν τόσα ξένα κεφάλαια όσα η Σαγκάη. Ο λόγος για τον οποίο λιγότεροι εργαζόμενοι που προέρχονται από την ενδοχώρα επιστρέφουν στις παράκτιες δουλειές τους φέτος είναι ότι υπάρχουν πολλές θέσεις εργασίας πιο κοντά στον τόπο καταγωγής τους.

Όμως οι κατασκευαστές δεν μετακινούνται στην ενδοχώρα απλά σε αναζήτηση φθηνού εργατικού δυναμικού. Αφενός, το εργατικό δυναμικό δεν είναι πολύ φθηνότερο. Η Huawei, μια μεγάλη κινεζική εταιρεία τηλεπικοινωνιών, αναφέρει ότι οι μισθοί για τους μηχανικούς με μεταπτυχιακές σπουδές δεν είναι ούτε καν 10% χαμηλότεροι στα εργοστάσιά της στην ενδοχώρα, σε σχέση με το Shenzhen. Η Kolcraft εξέτασε να μετατοπιστεί στο Hubei, αλλά διαπίστωσε ότι το συνολικό κόστος θα καταλήξει να είναι μόνο κατά 5-10% χαμηλότερο από ό, τι στην ακτή.

Η Topline εξέτασε να μετακινηθεί προς την ενδοχώρα, αλλά βρήκε τεράστιο επιπλέον κόστος εκεί. Η υποδομή για τις εξαγωγές εξακολουθεί να είναι κακής ποιότητας ή αργή (η μεταφορά μέσω του ποταμού προσθέτει την εβδομάδα), τα logistics δεν είναι πλήρως αναπτυγμένα και ολόκληρη η εφοδιαστική αλυσίδα της Topline παραμένει στην ακτή. Έτσι, αποφάσισε να μη μετακινηθεί και αυτή.

Το Κόστος της Ενδοχώρας

Η μετακίνηση στην ενδοχώρα προσθέτει κάθε είδους απρόβλεπτες δαπάνες. Σχετικά νέα εργατική νομοθεσία στις πλούσιες περιοχές, όπως η Shenzhen, καθιστά πιο δαπανηρό το κλείσιμο εργοστασίων. Επιπλέον, το κόστος μεταφοράς είναι μεγαλύτερο μεταξύ ενδοχώρας και των παράκτιων λιμανιών, παρά μεταξύ της Σαγκάης και της Νέας Υόρκης. Διοικητικά στελέχη και άλλο εξειδικευμένο προσωπικό συχνά ζητά μεγάλες αυξήσεις για να μετακινηθεί από τις εξελιγμένες

παράκτιες πόλεις στη κινεζική επαρχία. Το Chongqing έχει περισσότερους από 30 εκατ. κατοίκους, αλλά δεν είναι Σαγκάη. Μια πρόσφατη εκστρατεία κατά της διαφθοράς εκεί ήταν τόσο βίαιη ώστε οι νομοταγείς επιχειρηματίες να τρομοκρατηθούν το ίδιο με τους απατεώνες.

Οι επιχειρήσεις που επενδύουν στην ενδοχώρα της Κίνας το κάνουν κυρίως για να εξυπηρετήσουν τους καταναλωτές που ζουν εκεί. Με τόσες πολλές πόλεις της ενδοχώρας να βρίσκονται σε άνθηση, αυτή είναι μια δελεαστική αγορά. Αλλά όταν πρόκειται να κάνει iPads και smartphones για εξαγωγή, το εργαστήρι του κόσμου θα παραμείνει στις παράκτιες επαρχίες της Κίνας.

Με τον καιρό, βέβαια, οι περιοχές της ενδοχώρας θα δημιουργήσουν καλύτερους δρόμους και λιμάνια και αλυσίδες εφοδιασμού. Τελικά, θα ανταγωνιστούν τα παράκτια της Κίνας στην παραγωγή βασικών προϊόντων. Έτσι, εάν η Κίνα πρόκειται να ευδοκιμήσει, οι κατασκευαστές της πρέπει να ανέβουν στην αλυσίδα αξίας. Αντί να συναρμολογούν εξελιγμένα προϊόντα που έχουν σχεδιαστεί αλλού, πρέπει να κάνουν περισσότερα για το σχεδιασμό των προϊόντων τους. Αντιγράφοντας την εμπειρία της Γερμανίας, χρειάζεται να επικεντρωθούν σε προϊόντα με υψηλότερα περιθώρια κέρδους και να προσφέρουν συμπληρωματικές υπηρεσίες.

Λίγες κινεζικές επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να το κάνουν ήδη. Μια επίσκεψη στην τεράστια εταιρική βάση της Huawei στο Shenzhen είναι διδακτική. Η εταιρεία ιδρύθηκε από έναν πρώην αξιωματικό του στρατού και βοηθήθηκε ως τώρα από τους φίλους του στην κυβέρνηση. Τώρα όμως μοιάζει όλο και περισσότερο με μια δυτική

εταιρεία υψηλής τεχνολογίας παρά με μία κρατική επιχείρηση. Τα διοικητικά της στελέχη είναι πρώτης γραμμής. Επί χρόνια εκπαιδεύονται από δεκάδες συμβούλους από την IBM και άλλες αμερικανικές εταιρείες συμβούλων. Η εταιρεία έχει γίνει άκρως επαγγελματική, και εντυπωσιακά καινοτόμος.

Το 2008 υπέβαλε περισσότερες αιτήσεις για διεθνή διπλώματα ευρεσιτεχνίας από οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση. Νωρίτερα φέτος, η παρουσίασε τα λεπτότερα και ταχύτερα smartphones του κόσμου. Αποδεικνύοντας ότι τουλάχιστον στον ιδιωτικό τομέα της Κίνας έχουν αρχίσει να λαμβάνουν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας σοβαρά, η Huawei έχει ξεκινήσει σκληρές διαμάχες για διπλώματα ευρεσιτεχνίας, όχι μόνο με τις πολυεθνικές, αλλά και με την ZTE, ένα τοπικό αντίπαλο που επίσης θέλει να μετατοπιστεί από το να είναι επιχείρηση παραγωγής τηλεπικοινωνιακού υλικού χαμηλού κόστους σε επιχείρηση κατασκευής νέων ελκυστικών καταναλωτικών προϊόντων.

Η Κίνα δεν έχει ακόμα αρκετές Huawei. Αλλά προσελκύει πολλούς προικισμένους νέους που θα ήθελαν να χτίσουν μία παρόμοια εταιρεία. Κάθε χρόνο, ένα νέο κύμα "θαλασσιών χελωνών" - Κινέζων που έχουν σπουδάσει ή εργαστεί στο εξωτερικό - επιστρέφει στην πατρίδα. Πολλοί έχουν αποκτήσει εμπειρίες με τους καλύτερους μηχανικούς στον κόσμο, στο MIT και το Στάνφορντ. Πολλοί έχουν δει από πρώτο χέρι πώς λειτουργεί η Silicon Valley. Πράγματι, βετεράνοι από τη Silicon Valley έχουν ιδρύσει πολλές από τις πιο καινοτόμες εταιρείες της Κίνας, όπως η Baidu.

Ο ρυθμός της αλλαγής στην Κίνα ήταν τόσο εντυπωσιακός ώστε είναι δύσκολο να διατηρηθεί. Τα παλιά στερεότυπα για τα εργοστάσια-κάτεργα με τους χαμηλούς μισθούς είναι σχεδόν τόσο εκτός εποχής, όσο και τα κουστούμια της εποχής του Μάο. Η επόμενη φάση θα είναι ενδιαφέροντα: Η Κίνα πρέπει ή να καινοτομήσει ή να επιβραδύνει.